

УДК 37.015.31:373.2:78.091

Шуть Микола Миколайович,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естетичного виховання та технологій дошкільної освіти ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна, e-mail: shutnik2002@ukr.net

КЛАСИФІКАЦІЯ МУЗИЧНИХ ІГОР ЯК ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Актуалізується проблема творчості учнів початкової школи в процесі використання музичних ігор у шкільному навчанні мистецтва. Запропоновано авторську класифікацію музичних ігор, які відповідають провідним видам музичної діяльності та включають такі різновиди, як музикознавчі, інтерпретаційно-виконавські та імпровізаційно-композиторські. У кожному підвиді автором виокремлено класи й підкласи музичних ігор, систематичне використання яких на уроках у початковій школі сприятиме формуванню конкретних творчих умінь молодших школярів, опис яких надано в таблицях.

Ключові слова: молодші школярі, музична творчість, музикознавчі, інтерпретаційно-виконавські, імпровізаційно-композиторські музичні ігри.

У сучасному інформаційному світі творчість, як домінанта діяльності людини, стає нормою, мірилом, умовою і механізмом життя, а людина-творець – потенційною цінністю суспільства, запорукою його замкнутості та процвітання. Переміщення проблеми формування здатної до творчих дій особистості в епіцентр нагальних педагогічних проблем вимагає від сучасної освіти переосмислення технологічних пріоритетів навчання й пошуку ефективних важелів. Актуальність теми дослідження обумовлена концептуальними поглядами на творчість як на один із компонентів особистісної культури (О. Бондаревська, Г. Селевко, А. Маслоу, К. Роджерс, І. Якиманська).

Незважаючи на те, що набуття досвіду творчої реалізації є одним із важливих видів мистецької діяльності на уроці мистецтва, вивчення стану досліджуваної проблеми у практиці початкової школи показало переважання репродуктивних методів – звідси випускам шкіл через нерозвинені творчі якості бракує вмінь творчо розв'язувати проблеми, системно мислити, генерувати ідеї. Хоча кожен вид музичної діяльності володіє потужним потенціалом для творчості, розвивати творчі якості школярів у межах шкільного уроку не просто – це знає кожний учитель. З цією метою використовують різні методи, а в початковій школі домінують ігрові методи і при-

йоми. Учені й педагоги Ш. Амонашвілі, В. Букатов, О. Газман, А. Гін, О. Пометун, О. Савченко, Н. Харитоновна підкреслюють ефективність залучення ігрових методів у навчання дітей, а також необхідність застосування елементів творчості в різних видах музичної діяльності: В. Белобородова, Н. Гродзенська, Л. Кадцев, О. Очаковська (у ході організації сприйняття музичних творів); Л. Дмитрієва, Т. Жданова, Т. Нагірна, О. Тихомирова (під час хорового співу, гри в оркестрі); Н. Вишнякова, Л. Горюнова, Т. Жданова, З. Жофчак, І. Кадобнова, Н. Садоян, В. Шульгін (використання імпровізації як складової творчості); Б. Асаф'єв, В. Подвала, В. Усачова, Б. Яворський (навчання композиції); Г. Богіно, О. Замощина, А. Паламарчук, Л. Шульгіна, І. Наконечна (у процесі музично-творчої діяльності в сім'ї та позакласній роботі); І. Агапова, М. Давидова, М. Михайлова, О. Юдіна (у процесі самостійної творчості).

Реалізація компетентнісного та інтегрованого підходів у навчанні мистецтва молодших школярів, актуалізує пошук інструментів розвитку творчих якостей, що орієнтує педагога звернутися до випробуваних методів і водночас оновити їх з огляду на нові виклики часу. Мова йде про запровадження на уроці різновидів музичної гри.

Мету даної статті складає надання авторської класифікації музичних ігор, змісту їх видів і підвидів та виокремлення творчих умінь, які вони формують.

Науковцями доведена єдність психологічної та процесуальної природи творчої діяльності й мистецтва, музики й гри (Е. Жак-Далькроз, К. Орф, З. Кодаї, Л. Столович, П. ван Хауве, Й. Хейзинга та ін.). Встановлено, що детермінація їх творчості відбувається саме через гру, що музика і гра (в широкому розумінні) сполучають духовні сили людини в їх активності, необхідній для творчості, якнайкраще стимулюючи людину до нових творчих надбань.

Перехід від періоду ігрової діяльності до провідної в початковій школі навчальної (на перетині 6–8-ми років) може відбуватися природно перш за все завдяки залученню гри. Навчальні ігри виникли в результаті інтеграції гри, навчання, праці, спілкування, експери-

ментування і спрямовують вихованця на досягнення нового результату, адже звичайні завдання в грі перетворюються на творчі завдяки множині можливих ролей, ігрових подій, дій, шляхів прямування до мети, а головне – щоразу новому продукту.

Будь-яке творче завдання в музичному мистецтві дитина сприймає, як гру. Діалектика музичної гри полягає в тому, що за її очевидною розважальністю, забавлянням, веселістю лежить строга підпорядкованість обраному педагогічному задуму, про який учень

може не знати і не здогадатися, граючи з радістю, творячи від душі. Педагогу ж відомо, яким цілям служить кожен елемент ігрових завдань, яких дій можна чекати від дітей кожної вікової групи, як подавати музичний матеріал у вигляді гри, як організувати процес

Творчі музикознавчі ігри

Таблиця 1

Підвид	Класи та підкласи ігор	Творчі вміння
1. Музично-дидактичні ігри	<i>Аналітико-слухові:</i> <ul style="list-style-type: none"> сенсорні (аналіз характеристик звуку: висоти, тривалості, тембру, гучності, ладотональних зв'язків); музичні «хованки» (звуки, ритм, тембри, програмні музичні твори); тезаурусні (мелодія, ритм, темп, метр, розмір, форма, акомпанемент) 	вслухатися, увійти в конкретне інформаційне поле, здобувати необхідну й достатню інформацію; аналізувати явища, властивості звуків, зіставляти, оцінювати, узагальнювати, робити висновки, що виражається у прагненні до оригінальних обґрунтувань, формулюванні умовиводів (у тім числі нестандартних), самостійності оцінки
	<i>Екземплярні (унаочнення):</i> <ul style="list-style-type: none"> забезпечені невербальними засобами; забезпечені предметами 	декодувати інформацію, бачити взаємозалежність частин і цілого; запропонувати спосіб нестандартного використання моделі чи елементів, конструювати і реалізовувати власні творчі моделі
	<i>Практичні:</i> <ul style="list-style-type: none"> створення авторської «нотації», засобів художньої виразності; асоціативне малювання; конструювання інструментів 	активізувати спостережливість, чутливість, бачити незвичне; будувати асоціативні ланцюжки, пов'язувати події, прогнозувати розвиток подій, розхитувати стереотипи мислення, нестандартно мислити, створити власний творчий продукт
	<i>Ритмопластичні:</i> <ul style="list-style-type: none"> вільне диригування; євритмія 	концентрувати увагу на власних відчуттях, іти за розвитком музичних подій та образів; усвідомити внутрішній стан як «творчий» з метою виклику його при потребі; бути виразним і гармонійним
	<i>Експериментально-дослідницькі:</i> <ul style="list-style-type: none"> ігри зі звуками, їх носіями, тембрами інструментів; з приладами та ефектами; з музичними інструментами; екскурсії-експедиції 	робити продуктивними творчу уяву і мислення; планувати хід роботи, добирати матеріал для спостережень, дослідів; висувати гіпотези, прогнозувати результати, підшукувати доводи, робити висновки, розв'язувати проблеми; уміти вести дослідження
2. Ділові ігри	<i>Рольові творчі ігри.</i> Імітаційно-ділові творчі ігри	активізувати творчі особистісні риси; творчо й органічно діяти в межах прийнятої ролі; дотримуватися алгоритму експерименту, ефективно співтворити з іншими
3. Дистанційні ігри	<i>Пізнавально-орієнтаційні:</i> <ul style="list-style-type: none"> преса (стіннівки, листівки), творчі зошити, ігри-підручники, самовчителі; настільні (друковані, саморобні) 	розширити діапазон інтересів з метою знайти цікаве; оперувати в потоці інформації, стежити за динамікою розвитку художніх образів, алгоритмів; робити творчими мислення, уяву; отримати творчий продукт
	<i>Комунікативно-трансляційні:</i> <ul style="list-style-type: none"> спеціальні дитячі видання (ЗМІ); радіомовлення, телебачення 	самостійно вмикати творчу активність, знаходити об'єкти й інформацію для творчості, способи і форми самореалізації
	<i>Комп'ютерні</i>	використати у творчості можливості ПК

ігрового спілкування, як послідовно ампліфікувати рекомендовані вправи, аби створити умови для появи нових ідей. Спрямована таким чином у навчально-виховне русло гра допоможе дитині «пережити» в дії нові поняття, а не заучувати їх у вигляді готових формулювань, закріпити і забезпечити готовність до впровадження в різноманітні творчі справи.

Найкраще забезпечується вільне вираження творчого начала в створенні власних композицій (музичних, образотворчих, пластичних, літературних), імпровізацій. У такому разі досягається єдність самопізнання (дослідження власного духовного світу через музику), самовираження (реалізація етико-естетичних ідеалів) і самоствердження дитини (презентування себе як особистості через мистецтво).

Проблему використання музичних ігор у навчально-виховному процесі вивчали Г. Богіно, В. Верховинець, Н. Ветлугіна, Н. Вишнякова, Т. Жданова, А. Зіміна, В. Підвала, Г. Ригіна, М. Чистякова, О. Юдіна. На основі розроблених класифікацій музичних ігор Н. Ветлугіною, Т. Дорошенко, Н. Коновою сучасні автори (Г. Букреєва, І. Дубровіна, О. Лобач, О. Лובה та ін.) розробляють різноманітні музичні ігри того чи іншого різновиду. Водночас, дослідження музичних ігор, розробка їх класифікацій та методик проведення в музичному навчанні різних категорій учнів тривають.

Виходячи з основних видів музичної діяльності, виокремимо три **види музичних ігор**: *музикознавчі, інтерпретаційно-виконавські* (від лат. *interpretatio* – розкриття змісту, тлумачення, пояснення) та *імпровізаційно-композиторські* (від лат. *improvisus* – непередбачений, раптовий і *compositio* – складання, створення; *compositor* – укладач). Музичне сприймання (гра творчої уяви, фантазії і мислення) детермінує вказані види діяльності та притаманні їм процеси. Музикознавчі творчі ігри є окремим системоутворюючим комплексом. Кожен вид ігор має власні класи, підкласи і таксони (творчі ігри). Останні за наявності певних правил мають високу варіативність, тому є сенс вважати їх ігровим модулем (від лат. *modulus* –

міра, спосіб, різновид). Розкриємо види музичних ігор відповідно до поданої вище класифікації і наведемо уміня, які вони формують в учнів за систематичного їх використання в музичному навчанні учнів (див. *таблиці 1, 2, 3*).

Головним завданням **музикознавчих ігор** є формування компонента музичної культури – музичної грамотності, яка дозволяє сприймати музику як живе, образне мистецтво, народжене життям і нерозривно з ним пов'язане та таке, що забезпечує органічне оперування в інформаційно-понятійному (пізнання, закріплення, перевірка, впровадження і вдосконалення надбань у творчих ситуаціях) і діяльнісно-практичному просторі музичного мистецтва. «Набуття базових музично-теоретичних знань, умінь і навичок – необхідна, найважливіша умова впевненого і «грамотного» орієнтування у безмежному світі звуків» [1, с. 8]. Причому, в музичних іграх не повинно існувати ніяких правил і вправ, відокремлених від живої музики.

Змістом музикознавчих ігор є інфраструктура музичного мистецтва: музична грамота (назви і позначення нот, тривалості, співвідношення звуків), засоби виразності (специфічно-музичні, такі, що спираються на музично-слуховий досвід: лад, гармонія, мелодія; і неспецифічно-музичні – широкого використання: висота, ритм, метр, розмір, динаміка, темп, форма, кульмінація, тембр, експресія, штрих, фактура), культурологічні поняття (композитори, стилі, музичні інструменти, професії, виконавські колективи, концертні зали тощо).

Творчі музикознавчі ігри складають *музично-дидактичні, ділові та музично-дистанційні ігри*, які своєю чергою розподіляються на класи та підкласи (див. *таблицю 1*).

Будь-яке занурення у світ музики сполучене з повною виконавською діяльністю. Вона, навіть репродуктивна, завжди містить у собі елементи нового. Електронне відтворення звуку голосу чи музичного інструмента, зафіксованого комп'ютером, наочно переконує: кожен звук, образ є унікальним, неповторним – істинно творчим продуктом. Спостерігаючи за розвитком образів під час виконання твору (навіть при

ідеальному репродуктивному рівні), емоційно-почуттєву квінтесенцію його виконавець і реципієнт завжди переживає як нову, і процес цей буде нескінченним. *Цією* Саме цей факт дав змогу А. Рубінштейну стверджувати, що «виконання – другий витвір».

Встановлено: музично-ігрова творчість є продуктивна *інтерпретаційно-виконавська діяльність*. Інтерпретація (від лат. *interpretatio* – тлумачення) – завжди творчий процес аналітико-синтетичної обробки фактів, окремих властивостей, специфічних явищ, готових рецептів. Схем здійснення таких дій не існує, хоча відомі певні алгоритми, правила, загальні підходи.

Інтерпретувати – іти за розвитком смислу, значення, розгорнути нові зв'язки, що устанавлюються дискурсом між людиною і світом. Ці зв'язки розглядають у двох напрямках: з боку виконавців як «авторів» демонстрації і з боку їх же й інших як сприймаючих суб'єктів. Творчого виконавця турбує і процес виконання ролі, і те, «як він це робить, наскільки досконала передача об'єктивного змісту, вираженого в ролі», що є свідченням «перед естетичної» продуктивної діяльності. Особистісні творчі якості рельєфніше виявляються і розвиваються саме у виконавському процесі, коли загострюються естетичні почуття, грає натхнення, витає дух насолоди, з'являється й зростає відчуття «перемоги». Інтерпретаційно-виконавські творчі ігри включають *вокально-пластичні, музично-драматичні, музично-ритмічні, музично-інструментальні ігри* та їх класи й підкласи (див. *таблицю 2*).

Помічена загальна закономірність: чим ґрунтовнішою є підготовка учнів, чим вмілишими вони стають, тим ширшим є поле їхньої діяльності. У своїй виконавській діяльності учні використовують засвоєні раніше уміня: співати, грати на інструментах, гармонічно рухатися, емоційно, яскраво і правдиво (за індивідуальним відчуттям) відтворювати певний зміст в інтонаціях, образах, рухах, ролях. Продуктивність інтерпретаційно-виконавських сил особистості характеризує ступінь свідомого чи підсвідомого відхилення від репродукованого в бік оригінального (не нехтуючи

Таблиця 2

Інтерпретаційно-виконавські творчі ігри

Підвид	Класи та підкласи ігор	Творчі вміння
1. Вокально-пластичні ігри	<i>Обрядові ігри під спів:</i> <ul style="list-style-type: none"> хороводні; дівочі; хлопчачі та парубоцькі 	мобілізувати внутрішні сили, вмотивувати на творче самовираження; діяти за правилами, але шукати творчі рішення; співпрацювати
	<i>Дитячий музичний фольклор:</i> коліскові, забавлянки, лічилки, заклички, примовки, мирилки, дражнилки, звуконаслідування, небилиці, скоромовки	спілкуватися, узгоджувати дії з іншими, виявляти ціннісні риси творчої особистості (сміливість, вправність, винахідливість, стриманість), відбивати ритміку слова в музичних побудовах, імітувати голосом і звуками вихідні системи
	<i>Гра з піснею і супроводом:</i> <ul style="list-style-type: none"> з музичним завершенням (з яскравою кульмінацією, непередбаченою кульмінацією, без кульмінації) масові ігри зі співом 	оптимізувати психічний (увага, пам'ять, мислення, уява) і дійовий комплекс завдяки вирішенню серії поточних творчих завдань; стимуляція міміки, жестів, рухів, інтонації, словотворчості як мистецьких засобів виразності; уміння реалізувати задану гру за власним планом
2. Музично-драматичні ігри	<i>Інценівки (інсценована пісня). Сюжетні етюди. Гра-спектакль:</i> <ul style="list-style-type: none"> дитячі музичні казки, опери; дитячі мюзикли 	перевтілюватись, демонструвати акторські й інтерпретаторські уміння; бачити перспективу розвитку образу та втілити його в імпровізації; нестандартно розв'язувати завдання і знаходити нові, відчувати вдовolenня від творчих дій
	<i>Інценування програмних музичних творів</i>	створити програму дій і відтворити її в різновидах імпровізацій
3. Музично-ритмічні ігри	<i>Сюжетні (програмні) ігри</i>	вмикати творчий інстинкт, творчу уяву відповідно до назви і програми твору, уміння розгорнути виконавський план і творчо розкрити його зміст
	<i>Ігри-танці (з обов'язковими і творчими компонентами)</i>	складати композиції із засвоєних елементів танців, створювати власні рухи
	<i>Несюжетні ігри</i>	активізувати рекомбінаторні уміння й елементи досвіду, в імпровізації реалізувати власний план
	<i>Етюди, експромти (сюжетні та несюжетні)</i>	робити творчими інтуїцію, уяву, реакцію на події, бути органічним у рухах
4. Музично-інструментальні ігри	<i>Орнаментування музичних творів (пластично-інтонаційне); Супровід вистав (лялькового, настільного, тіньового театру)</i>	знаходити нові способи звуковидобування, цікаві виконавські «фарби» створювати музично-шумові супроводи до п'єс, пісень, дитячих опер, відбивати психічний стан героїв у музичних побудовах
	<i>Розмальовування мелодії/твору</i>	шукати підголоски, другий голос, гармонійні звуки до акорду, підлаштуватись під автора

при цьому авторськими контекстами, цінностями) за власним вектором відчуття правдивості, краси, гармонії, творчо втілюючи життя в художніх образах у доступній мірі та формах.

Творчим надбанням виконавця є: напруження змістовного музично-естетичного й операційно-функціонального досвіду (поповнення банку способів

вирішення творчих проблем і методів розв'язання творчих завдань, зростання духовних сил); розвиток цінних якостей творчої особистості; багатоваріантність трактувань; утвердження художньої творчості як найпродуктивнішого поля докладання власних творчих сил.

Стрижневою в музиці вважається композиторська діяльність як суто

творча і найточніше відповідна критеріям такої, адже результатом її є створений автором новий продукт (опус) і шлях реалізації задуму. Опануванню уміннями «бути композитором» передує оптимізація низки культурологічних надбань: музично-естетичних, виконавсько-технологічних, особистісно-орієнтованих.

Таблиця 3

Імпровізаційно-композиторські творчі ігри

«Композиторство» не вичерпує коло обдарованих людей. «Хіба співак, який веде підголосок у народному хорі й викликає вдоволення слухачів вправним «вивертом» голосу або винайденим ним там же новим варіантом підголоска, не «інстинктивний» композитор?» – запитує Б. Асаф'єв [2, с. 76]. Лише пройшовши шляхом виховання чутливості до емоційної краси і створивши власні продукти, людина пізнає багатогранність і різнобарвність музичного мистецтва як явища дійсності, сягне його компоненти, форми буття, засобів вираження.

Завданнями «імпровізаційно-імітаційних» ігор є активізація творчої інтуїції, уяви, підсвідомого, розвиток інтонаційної природи учнів; а «композиторських» – напрацювання умінь долати етапи творчого процесу від виникнення ідеї до реалізації її. Початковою формою ігор даного виду встановлено модель «запит – відповідь». Творчими надбаннями в таких іграх є: формування особистісного комплексу «автора», подолання суперечностей дитячого сприйняття (фрагментарності й наївного реалізму) (див. таблицю 3).

Висновки. Залучення дитини до видів музичного мистецтва оптимізує загальну творчу активність, сприяючи повній її самореалізації і в сфері музичної діяльності, і творчій діяльності взагалі. Процес навчання творчості молодших школярів забезпечує активну взаємодію суб'єкта з навколишнім світом, завдяки чому людина стає успішним творцем із широким потенціалом перспектив, здатна змінювати себе, середовище і дійсність.

Визначна роль музичного мистецтва у процесах вивільнення і збагачення творчого потенціалу учня (іманентність музики духовній суті дитини; музика є імперативним полем та інструментом відтворення певної новизни; естетичні емоції сприяють інтенсивній роботі інтелекту) і тотожність природи музичної творчості природі гри стають саме тими умовами, що якнайкраще сприяють процесу навчання учнів творчості.

Виокремлені нами види творчих музичних ігор (музикознавчі, інтерпретаційно-виконавські, імпровізаційно-композиторські) відповідні провід-

Класи та підкласи музичних ігор	Творчі вміння
<p>Імпровізаційно-імітаційні ігри. <i>Імпровізаційні</i> (без підготовки):</p> <ul style="list-style-type: none"> розспівування (імен, слів, звернень); виразна декламація та мелодекламація; озвучування прямої мови діалогів; завершення фрази (побудови). <p><i>Звукоімітаційні</i> (наслідування):</p> <ul style="list-style-type: none"> світ природи (звуки птахів, звірів, вітру); світ механізмів (годинники, метроном, побутові прилади) 	<ul style="list-style-type: none"> емоційно відчувати зміст вихідного матеріалу й побачити в матеріалі модель для творчості; відчувати смислові кульмінації, форму; прогнозувати розвиток подій; відчувати й образно передавати почуття, думки, інтонації та пластику персонажів; відбивати певний зміст у творчому продукті, активізувати знання про навколишній світ і творчо перетворювати їх у продукт творчості; будувати асоціативні ланцюжки, пов'язати явища, генерувати ідеї й утілити їх у продукт
<p><i>Композиторські</i> ігри (аналог дій творця). <i>Конструкторські</i> (створення з елементів):</p> <ul style="list-style-type: none"> нові назви музичного твору; реконструкція (як би ви писали цей твір?); літературний сюжет за музичним твором; створення звуко-шумових п'єс; трансформер (складання з тактів фрази). <p><i>Композиційні</i> (скласти на заданий сюжет):</p> <ul style="list-style-type: none"> ритмічні оповідання; звукові (шумові) оповідання, ілюстрації. <p><i>Конверсійні</i> (перетворення в музичні):</p> <ul style="list-style-type: none"> рефренів дитячих немусичних ігор; римованих елементів дитячого фольклору; казок, байок, притч; авторських віршиків (дитяча творчість) 	<ul style="list-style-type: none"> активізувати спостережливість, чутливість, активізувати творчий інстинкт (стан автора); бачити кілька версій вирішення завдання; генерувати гіпотези, ідеї, робити висновки; творити за власним планом; комбінувати елементи по-новому з метою використати їх в імпровізаціях; вмикати творчу уяву через програмну назву, запропонувати інший виконавський план; розкривати зміст ідеї у творчому продукті; бачити перспективу розвитку образу; входити в роль, імпровізувати даними, демонструючи інтерпретаторські здатності; домагатися мети (створити продукт); самостійно творити творчий продукт

ним видам музичної діяльності (композиторській, виконавській, музичному сприйманню) і забезпечують ефективність опанування молодшими школярами творчою діяльністю. Виконуючи завдання гри, учні демонструють більш високий рівень творчих умінь завдяки входженню в множину можливих ігрових подій, ролей, функцій, шляхів

прямування до мети, створення нових творчих продуктів.

Перспективними напрямками подальшої дослідницької діяльності можуть стати: вивчення впливу творчих музичних ігор на розвиток здатності творити в міжпредметному й поліпредметному просторі; вивчення можливості впровадження системи музичних

ігор в середній і старшій школі; дослідження ефективності такої системи в соціалізації та самоактуалізації особистості тощо.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Лобова О. В. Планета різноцветной музики : метод. пособие по использованию серии учебников-тетрадей по основам музыкально-эстетического воспитания : Ч. 1 и 2. / О. В. Лобова. – Суммы : «Мрия-1» ЛТД, 1997. – 64 с.

2. Из истории музыкального воспитания : хрестоматия / О. А. Апраксина. – Москва : Просвещение, 1990. – 207 с. (Б-ка учителя музыки).

3. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : підручник для вчителів / [Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко]. – Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.

4. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах : навч. посіб. / Е. П. Печерська. – Київ : Либідь, 2001. – 272 с.

5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Я. Савченко. – Київ : Генеза, 1999. – 368 с.

REFERENCES

1. Lobova, O. M. (1997). *Planeta raznotsvetnoy muzyki* [Planet of colourful music]. Sumy: Mriia-1-LTD.

2. Apraksina, O. A. (1990). *Iz istorii muzikalnogo vospitaniia* [From the history of music education]. Moscow: Prosveshchenie.

3. Masol, L. M. (2006). *Memodyka navchannia mystetstva u pochatkovii shkoli* [Methodology for teaching arts in primary school]. Kharkiv: Ranok.

4. Pecherska, E. P. (2001). *Uroky muzyky v pochatkovykh klasakh* [Music lessons in primary school]. Kyiv: Lybid.

5. Savchenko, O. A. (1999). *Dydaktyka pochatkovoii shkoly* [Didactics of primary school]. Kyiv: Geneza.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2018 р.

УДК [37.015.31:005.322.56]-043.83:785

Хуан Ханьцзе,

аспірант факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
Україна – Китай, e-mail: huanghanjie1209@gmail.com

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В АНСАМБЛЕВОМУ МУЗИКУВАННІ

У статті окреслено проблему формування партнерських якостей особистості. Як потужний засіб досягнення такої мети розглянуто навчання музики, передусім потенціал ансамблевого музикування в невеликих за складом формах. Визначено можливості вокального ансамблю як у власне музично-розвивальному векторі, так і у вихованні в особистості почуття взаємодії і взаєморозуміння, міжкультурної толерантності. Запропоновано комплекс творчих завдань для учнів різного віку, які охоплюють основні види мистецької творчості на уроках і в позаурочний час. Завдання згруповані таким чином: одні використовують під час сприймання-інтерпретації творів, другі – під час їх безпосереднього виконання, треті передбачають вправлення в партнерстві поза музичною творчістю, але спрямовані на досягнення її мети.

Ключові слова: музична творчість, партнерство, вокально-ансамблеве виконавство, сценічна взаємодія, комплекс творчих завдань.

Сучасний світ з його суперечностями потребує особистостей, здатних до взаєморозуміння і взаємодії, до особистісної та міжкультурної толерантності. Це відображено в нормативних документах різних країн, зокрема в Законі КНР про освіту, Державній національній програмі «Китай – XXI століття», Декларації ЮНЕСКО про культурне розмаїття (2002), концептуальних документах «Нової української школи» тощо. Особливо важливі такі якості для митця – носія найвищих духовно-моральних цінностей у своїх творах.

Музична освіта якнайкраще створює фундамент для формування такої людини. А серед її засобів найбільшими можливостями для виховання партнерських якостей володіє ансамблеве виконавство. Адже зрозуміло, що поняття сценічного партнерства в музичній педагогіці має два складники: власне *партнерство* як соціальний феномен, притаманний будь-якій сфері життєдіяльності людини, що спирається на діалог як універсальну категорію буття (М. Бахтін); *партнерство в мистецькій творчості*, насамперед у видах мистецтва, пов'язаних зі сценічною дією, сценічним виконавством, яким є виконавство музичне: колективний характер ансамблевого музикування вимагає створення спільного художнього образу твору у виконавській інтерпретації. При цьому кожен із творців спільного художнього образу, висту-